

УДК 633.39

Код UPOV: BROMO\_ERE

**Методика**  
проведення експертизи сортів стоколосу прямого  
(*Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.)  
на відмінність, однорідність та стабільність

**Загальні рекомендації**

**1. Предмет Методики**

Методика стосується всіх сортів виду *Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.

**2. Необхідний рослинний матеріал – насіння**

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

**3. Метод експертизи**

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянок із окремими рослинами (А) оцінюють 60 рослин, тобто ділянки з 10 рослинами у 6 повтореннях на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (В) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на два повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків

залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

**3.6 Кількість рослин / частин рослин.** Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

#### **4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності**

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

##### **4.1 Експертиза на відмінність**

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

##### **4.2 Експертиза на однорідність**

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипові. Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

**4.2.1 Нетипові рослини** позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

##### **4.3 Експертиза на стабільність**

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

### **5. Групування сортів для експертизи на відмінність**

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: плоїдність (ознака 1);
- Листок старий: стан піхви біля основи (ознака 11);
- Листок прапорцевий: розмір (ознака 15);
- Рослина: здатність формувати стигле насіння після 1-го укусу (ознака 25).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

### **6. Умовні позначення**

(\*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: А – ділянки з окремими рослинами;

В – рядкові посіви;

Л – лабораторні дослідження.

## 7. Таблиця ознак сортів стоколосу прямого

| Ознаки                  |                                                                 | Ступені виявлення<br>ознак                             | Коди             | Сорти-еталони |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|------------------|---------------|
| 1                       | 2                                                               | 3                                                      | 4                | 5             |
| 1.<br>(*)<br>QN         | Рослина: плоідність<br>L<br>00                                  | тетраплоїд<br>гексаплоїд<br>октоплоїд                  | 4<br>6<br>8      |               |
| 2.<br>QN                | Рослина: габітус<br>VS<br>A, 2                                  | прямий<br>напіврозлогий<br>розлогий                    | 1<br>2<br>3      |               |
| 3.<br>(+)<br>QN         | Рослина: за висотою<br>MG/VG<br>A, B, 2                         | низька<br>середня<br>висока                            | 3<br>5<br>7      |               |
| 4.<br>QL                | Стебло: антоціанове<br>забарвлення<br>VS/VG<br>A, B, 2          | відсутнє<br>наявне                                     | 1<br>9           |               |
| 5.<br>QN                | Стебло: верхнє міжвузля за<br>довжиною<br>MS, A, 2              | мале<br>середнє<br>велике                              | 3<br>5<br>7      |               |
| 6.<br>PQ                | Листок: форма<br>VS<br>A, 2                                     | ланцетна<br>лінійна                                    | 1<br>2           |               |
| 7.<br>QL                | Листок: антоціанове<br>забарвлення<br>VS/VG<br>A, B, 2          | відсутнє<br>наявне                                     | 1<br>9           |               |
| 8.<br>PQ                | Листок: забарвлення<br>VS/VG<br>A, B, 2                         | світло-зелене<br>зелене<br>сіро-зелене<br>темно-зелене | 1<br>2<br>3<br>4 |               |
| 9.<br>QL                | Листок: опушення піхви<br>MG/VG<br>A, B, 2                      | відсутнє<br>наявне                                     | 1<br>9           |               |
| 10.<br>QN               | Листок: ступінь опушення<br>піхви<br>MG/VG<br>A, B, 2           | слабкий<br>помірний<br>сильний                         | 3<br>5<br>7      |               |
| 11.<br>(*)<br>(+)<br>QL | Листок старий: стан піхви<br>біля основи<br>VS<br>A, 4          | цілісна<br>розірвана на<br>поздовжні смужки            | 1<br>2           |               |
| 12.<br>QN               | Листок прапорцевий:<br>положення у просторі<br>VS/VG<br>A, B, 2 | висхідне<br>горизонтальне<br>поникле                   | 1<br>2<br>3      |               |
| 13.<br>QN               | Листок прапорцевий: за<br>довжиною<br>MS<br>A, 2                | короткий<br>середній<br>довгий                         | 3<br>5<br>7      |               |

| 1                      | 2                                                                             | 3                                                       | 4           | 5 |
|------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-------------|---|
| 14.<br>QN              | Листок прапорцевий: за шириною<br>MS<br>A, 2                                  | вузький<br>середній<br>широкий                          | 3<br>5<br>7 |   |
| 15.<br>(*<br>(+)<br>QN | Листок прапорцевий: розмір<br>MS<br>A, 2                                      | малий<br>середній<br>великий                            | 3<br>5<br>7 |   |
| 16.<br>QN              | Суцвіття (волоть): за щільністю<br>VS<br>A, 2                                 | нещільне<br>помірне<br>щільне                           | 3<br>5<br>7 |   |
| 17.<br>QN              | Суцвіття: положення у просторі<br>VS/VG<br>A, B, 2                            | висхідне (пряме)<br>напівпряме<br>похиле                | 1<br>2<br>3 |   |
| 18.<br>(+)<br>QN       | Суцвіття: гілочки за довжиною<br>MS<br>A, 2                                   | короткі<br>середні<br>довгі                             | 3<br>5<br>7 |   |
| 19.<br>(+)<br>QN       | Квітка: за довжиною<br>MS<br>A, 2                                             | коротка<br>середня<br>довга                             | 3<br>5<br>7 |   |
| 20.<br>QL              | Нижня квіткова луска: остюк<br>A, VS, 2                                       | відсутній<br>наявний                                    | 1<br>9      |   |
| 21.<br>PQ              | Зернівка: забарвлення<br>VS<br>4                                              | світло-коричневе<br>світло-коричневе з жовтим відтінком | 1<br>2      |   |
| 22.<br>QN              | Рослина: початок формування волоті<br>VS/VG<br>A, B, 1                        | ранній<br>середній<br>пізній                            | 3<br>5<br>7 |   |
| 23.<br>QL              | Рослина: формування волоті після 1-го укусу<br>MG/VG<br>A, B, 3               | відсутнє<br>наявне                                      | 1<br>9      |   |
| 24.<br>(+)<br>QN       | Рослина: інтенсивність формування волоті після 1-го укусу<br>MG/VG<br>A, B, 3 | слабка<br>помірна<br>сильна                             | 3<br>5<br>7 |   |
| 25.<br>(*<br>QL        | Рослина: здатність формувати стигле насіння після 1-го укусу<br>VG, 3         | відсутня<br>наявна                                      | 1<br>9      |   |

## 8. Пояснення до Таблиці ознак сортів стоколосу прямого

**Коди фаз розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження**

| Коди | Назви фаз розвитку рослин    |
|------|------------------------------|
| 1    | формування волоті            |
| 2    | цвітіння                     |
| 3    | відростання після 1-го укусу |
| 4    | стигле насіння               |

До 3. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 60, середня – 60–80, висока – понад 80.

До 11. Листок старий: стан піхви біля основи.

Спостерігають на міжвузлях середньої третини стебел.

До 15. Листок прапорцевий: розмір.

Визначається добутком довжини на ширину.

До 18. Суцвіття: гілочки за довжиною, співвідношення.

Короткі – коротші за колосок, середні – дорівнюють довжині колоска, довгі – довші за колосок.

До 19. Квітка: за довжиною, см.

Коротка – до 0,7; середня – 0,7–1,0; довга – понад 1,0.

До 24. Рослина: інтенсивність формування волоті після 1-го укусу, % рослин.

Слабка – до 5, середня – 5–15, сильна – понад 15.

## 9. Література

1. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 441 с.
2. Плантариум. Определитель растений on-line/ Кострец прямой (Bromopsis erecta (Huds.) Fourr.) // URL: <http://www.plantarium.ru/page/view/item/6892.html>